

શિર્ક અસગર (નાનું શિર્ક)

દ્વિતીય : શિર્ક અસગર :

‘શિર્ક અસગર’થી તાત્પર્ય એ છે કે એવો ગુનો, જેનું આચરણ કરવાવાળો જો તૌભા (ક્ષમા અને પશ્ચાતાપ) કર્યા વગર મૃત્યુ પામ્યો, તો આશંકા છે કે તે કાફિરની હેસિયતે મૃત્યુ પામ્યો. આના કેટલાક સ્વરૂપો છે :

(૧) ગૈરુલ્લાહના સોગંદો ખાવા : જેમ કે માતાના સોગંદ, પિતાના સોગંદ, વતન અને કોમના સોગંદ અથવા અલ્લાહ સિવાય અન્ય કોઈના સોગંદ. હુઝૂર અકરમ ﷻ સહાબાની સાથે ક્યાંક જઈ રહ્યા હતા કે આપ ﷻ એ સાંભળ્યું કે હજરત ઉમર رض પોતાના પિતાના સોગંદ ખાઈ રહ્યા છે. આપ ﷻ એ ફરમાવ્યું :

«أَلَا، إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفًا فَلِيَحْلِفْ بِإِلَهٍ، وَلَا فَلِيَصُمِّمْتُ»

અર્થાત્, અલ્લાહે પિતાના સોગંદ ખાવાની મનાઈ કરી છે. જેને સોગંદ ખાવા હોય તે માત્ર અલ્લાહના સોગંદ ખાય, નહિં તો મૌન રહે. (મુસ્લિમ)

એક અન્ય હદ્દીસ છે :

«مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلِيَحْلِفْ بِإِلَهٍ»

અર્થાત્, જેને સોગંદ ખાવા હોય તે માત્ર અલ્લાહના સોગંદ ખાય. (મુસ્લિમ)

હજરત ઈબને ઉમર رض એ સાંભળ્યું કે એક વ્યક્તિ કાબાના સોગંદ ખાઈ રહ્યો છે, તો તેમણે ટોક્યા અને કહ્યું કે માત્ર અલ્લાહના સોગંદ ખાવ. મેં રસૂલુલ્લાહ ﷻ થી સાંભળ્યું છે કે જેણે ગૈરુલ્લાહ (અલ્લાહ સિવાય અન્ય કોઈ)ના સોગંદ ખાધા તેણે કુઝ કર્યું અથવા શિર્ક કર્યું. (તિરમિઝી, નસાઈ) આપ ﷻ એ ફરમાવ્યું કે જેને કાબાના સોગંદ ખાવા હોય તે એવું કહે કે કાબાના રબના સોગંદ. (અહમદ)

(૨) કોઈનું એમ કહેવું કે જો અલ્લાહ ચાહે અને તમે ચાહોય અથવા એમ કહેવું કે જો અલ્લાહ ન હોત અને તમે ન હોત, અથવા એમ કહેવું કે જો અલ્લાહ ન હોત અને ફિલાશો ન હોત. રસૂલુલ્લાહ ﷻ એ એક વ્યક્તિને એમ કહેતા સાંભળ્યો કે જો અલ્લાહ ચાહે અને તમે ચાહો, તો આપ ﷻ એ તેને કહ્યું શું તમે અલ્લાહના સમકક્ષ ઠરાવી દીધો ? આવું ન કહો, બલ્કે કહો કે જો માત્ર અલ્લાહ ચાહે. (અહમદ) હજરત હુસૈફા رض ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷻ એ ફરમાવ્યું :

«لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فُلَانٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ»

અર્થાત્, એમ ન કહો કે જો અલ્લાહ ચાહે અને ફિલાશો ચાહે, બલ્કે એમ કહો કે જો અલ્લાહ ચાહે અને તેના

પછી ફલાણો ચાહે. (અભૂ દાઉદ) પહેલા સ્વરૂપમાં અલ્લાહ અને બંદાની મરજુમાં સમાનતા થઈ જાય છે, જ્યારે કે બીજા સ્વરૂપમાં બંદાનું દૃષ્ટવું અલ્લાહના દૃષ્ટવાના તાબે રહે છે. દેખીતું છે કે પહેલા સ્વરૂપ જાઈઝ નથી હોઈ શકતું. તેનાથી બચવું જોઈએ.

(૩) રિયા (દેખાડો, આંદખર) : અલ્લાહના રસૂલ ﷺ એ ‘રિયા’ને શિર્ક અસગર ઠેરવ્યું છે. આનાથી ‘રિયાકાર’ (દેખાડો કરનાર) મિલ્લતથી બહાર તો નથી થતો, પરંતુ તેના અમલનો સવાબ (પુણ્ય) ઓછો થઈ જાય છે અને જો આવો અમલ નિરંતર કરતો રહે તો બધા કાર્યો વ્યર્થ થઈ જાય છે. આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ الشَّرُكُ الْأَصْنَعُ» قِيلَ: وَمَا الشَّرُكُ الْأَصْنَعُ يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الرَّيَاءُ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ يَوْمٌ يُجَازَى الْعِبَادُ بِأَعْمَالِهِمْ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاءُونَ فِي الدُّنْيَا، فَانْظُرُوا هُلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ خَيْرًا؟»

અર્થાત્, લોકો ! હું તમને શિર્ક અસગરના ભયથી સાવધાન કરું છું. લોકોએ પૂછ્યાં કે શિર્ક અસગર શું હોય છે ? તો આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું : આ ‘રિયા’ છે. અલ્લાહ તુઆલા ક્યામતના દિવસે જ્યારે લોકોના બધા કર્માનો બદલો આપશો, તો ‘રિયાકારો’ને કહેશે કે જાઓ, દુનિયામાં જેમને બતાવવા માટે આ કાર્યો કરતા હતા તેમને જ બતાવો, અને બતાવો કે શું તેઓ તમને આનો કોઈ બદલો આપી શકે છે ?

(અહમદ, તબરાની, બયહકી)

હજરત અનસ رض ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ و آله و سلم એ ફરમાવ્યું :

“تُعَرِضُ أَعْمَالُ بَنِي آدَمَ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي صُحْفٍ مُحَنَّمٍ، فَيَقُولُ اللَّهُ: أَلْقُوا هَذَا وَأَفْلُوا هَذَا، فَقُتُلُوا الْمُلَائِكَةُ: يَا رَبَّ، وَاللَّهُمَّ مَا رَأَيْنَا مِنْهُ إِلَّا خَيْرًا، فَيَقُولُ: إِنَّ عَمَلَهُ كَانَ لِعَيْنٍ وَجْهٍ، وَلَا أَقْبَلُ الْيَوْمَ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهِي”

અર્થાત્, આદમની સંતાનના કાર્યો મહોરંધ પુસ્તિકાઓમાં કયામતના દિવસે અલ્લાહ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે. અલ્લાહ તુઆલા ફરિશ્તાઓને કહેશે કે ફલાણાના કર્મો રદ કરી દો અને ફલાણાના કર્માનો સ્વીકાર કરી લો. ફરિશ્તાઓ કહેશે કે હે અલ્લાહ ! આપના સોગાં ! અમે તેમના વિશે ભલાઈ સિવાય કંઈ નથી જોયું. અલ્લાહ કહેશે કે તેના કર્મો અમારી પ્રસંગતા માટે નહોતા. હું આજે માત્ર એ જ કર્માનો સ્વીકાર કરીશ, જે માત્ર મારી પ્રસંગતા માટે કરવામાં આવ્યા હોય. (અલ-બજાર)

એક વ્યક્તિ રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ و آله و سلم ની પાસે આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે એક માણસ યુદ્ધ કરે છે, જેથી માલે-ગનીમત (યુદ્ધ-પશ્વાત મળેલ માલસામાન) ગ્રામ કરે, બીજો એટલા માટે લડે છે કે તેની કીર્તિ થાય, ત્રીજો એટલા માટે લડે છે કે તેનું સ્થાન અને દરજાઓ વધે. હે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ و آله و سلم આમાં કોને અલ્લાહના માર્ગમાં લડવાવાળો ગણવામાં આવશે ? આપ صلی اللہ علیہ و آله و سلم એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»

અર્થात્ જે એટલા માટે લડે કે અલ્લાહનો કલેમા સર્વોચ્ચ થાય, તેને જ અલ્લાહના માર્ગમાં લડવાવાળો ગણવામાં આવશે. (મુતાફિક અલયહિ)

(૪) કડાં, દોરા અને તાવીજ (માદણિયા) વગેરે પહેરવું : જે લોકો કડાં, દોરા અને તાવીજ વગેરે એ વિચારથી પહેરે છે કે તેનાથી મુસીબતો દૂર થઈ જશે, મુશ્કેલીઓ આસાન થઈ જશે, અથવા તેનાથી ફાયદો પહોંચશે, તો તે શિર્કમાં ગણાશે. અલ્લાહ તાલાનો ઈરશાદ છે :

﴿وَإِنْ يَمْسِسْكَ اللَّهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسِسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾
الأنعام: ١٧

અનુવાદ : “જો અલ્લાહ તમને કોઈ પ્રકારનું નુકસાન પહોંચાડે તો તેના સિવાય કોઈ નથી જે તમને નુકસાનથી બચાવી શકે, અને જો તે તમને કોઈ ભલાઈ પ્રદાન કરે તો તે દરેક વસ્તુ પર સામર્થ્યવાન છે.”

(સૂર: અન્નામ, આ. ૧૭)

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ عَلَقَ تَمِيمَةً فَقَدْ أَشْرَكَ»

અર્થાત્ જેણે કોઈ તાવીજ લટકાવી તેણે શિર્ક કર્યું. (અહમદ, હાકિમ)

હજરત ઈમરાન બિન હસીન رض ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ એક માણસને જોયો કે તેના હાથમાં તાંબાનું એક કુંઠું છે. આપ رض એ પૂછ્યું કે આ શું છે ? તેણે જવાબ આપ્યો કે અશક્તિના કારણે પહેરી રાખ્યું છે. આપ رض એ ફરમાવ્યું કે આને કાઢી નાખો. આનાથી તમારી અશક્તિમાં વધારો જ થશે. (ઇબને માજા)
હજરત હુઝેફા બિન અલ-યમાન એક વાર એક બીમાર વ્યક્તિના ખબર-અંતર પૂછ્યા ગયા. જોયું કે તેના હાથમાં તાવ ભગાડવા માટે દોરો બાંધેલો છે. તેમણે તેને કાપી નાખ્યો અને આ આયત તિલાવત કરી –

﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾
يوسف: ١٠٦

અનુવાદ : આમાંથી મોટાભાગના લોકો અલ્લાહને માને છે, પણ એ રીતે કે તેના સાથે બીજાઓને ભાગીદાર ઠરાવે છે. (સૂર: યુસુફ, આ. ૧૦૬)

(૫) શુકન માટે પકીઓ ઉડાવવા : મુશ્રેરિકોના ત્યાં ચલાણ હતું કે તેઓ દરેક કામ માટે શુકન લેતા હતા. તેના માટે ચકલીઓ ઉડાવતા, અથવા અમુક અવાગેથી મદદ લેતા હતા. એ જ પ્રમાણે બની ઈસરાઈલ હતા કે જ્યારે તેમના માટે કોઈ કામ સારું થતું તો કહેતા કે અમે તો આના જ હક્કદાર હતા, પરંતુ જ્યારે કોઈ

આજગમતી વાત બનતી તો તેઓ તેને હજરત મૂસા ﷺ અને તેમના સાથેના મોમિનોનું અપશુકન ઠરાવતા. રસૂલુલ્હાહ ﷺ એ શુકન લેવાની મનાઈ કરી છે. રસૂલુલ્હાહ ﷺ એ આની સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટતા કરી છે કે અપશુકનને કોઈ કાર્યમાં અસરકારક માનવું શિર્ક છે. આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે અપશુકન જો કોઈ વ્યક્તિને કોઈ કામથી રોકી દે, તો તેણે શિર્કનું આચરણ કર્યું. લોકોએ પૂછ્યું કે આનો કફફારો (પ્રાયશ્વિત) શું છે? તો આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે એમ કહેવું જોઈએ કે હે અલ્હાહ! તારા તરફથી જે ભલાઈ હોય એ જ ભલાઈ છે, કોઈ પક્ષી નથી ઉડતું, પણ તારી મરજથી અને તારા સિવાય કોઈ મા'બૂદ (ઉપાસ્ય) નથી. (અહમદ) એક અન્ય હદીસમાં ફરમાવ્યું : શુકન લેવા માટે પક્ષીઓ ઉડાવવા શિર્ક છે. (અબૂ દાઉદ, તિરમિજી) અલબત્ત, રસૂલુલ્હાહ ﷺ એ નેક શુકન માટે પ્રોત્સાહિત કર્યા છે. એક હદીસમાં આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું : આ શુકન કેટલું સારું છે. લોકોએ પૂછ્યું કે કયું શુકન? આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું : સારી વાત. (મુતાફિક અલયહિ)

આ બાબતોમાં મોમિનોનું વલાશ એ હોય છે કે મોમિન કેવળ અલ્હાહ તુઅાલા પર ભરોસો કરે છે, અને જે ધરાદો કરે છે તેને અલ્હાહ પર ભરોસો કરીને કરી નાખે છે. તેની દાખિ સમક્ષ અલ્હાહનું આ કથન હોય છે :

﴿ وَمَنْ يَتَوَكَّلُ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبَهُ ۝ ۲ ﴾

અનુવાદ : “જે અલ્હાહ પર ભરોસો કરે તેના માટે તે પૂરતો છે.” (સૂરા: તલાક, આ. ૩)

અલ્હાહનું સામર્થ્ય અને તેના પર મોમિનનો અટલ વિશ્વાસ તેની તમામ કોશિશોનો આધાર અને સહારો હોય છે. અલ્હાહ પર પૂર્ણ ભરોસો તેને શિર્કથી સુરક્ષિત રાખે છે.

(૬) પ્રતિબંધિત મંત્ર-તંત્ર અને તાવીજ (માદણિયા) : આ પણ શિર્કના અનેક સ્વરૂપોમાંથી એક સ્વરૂપ છે. અજ્ઞાનતા-કાળમાં અને આજકાલ પણ લોકો શિર્કયુક્ત કથનો, અર્થ વગરના શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને વિભિન્ન સ્વરૂપોમાં મંત્ર-તંત્ર અને તાવીજ-માદણિયા દ્વારા ઈલાજનો પ્રયત્ન કરે છે. ઈસ્લામે આ વસ્તુઓની તદ્દન મનાઈ કરી છે. આમાં વાસ્તવમાં અલ્હાહ સિવાય બીજાઓથી મદદ માંગવામાં આવે છે. આ શૈતાની વસવસાઓ છે, જેનાથી શરણ માંગવું જોઈએ. હજરત અબુલ્હાહ ઈજ્ને મસ઼ઊદ اللّٰهُ એ એક વાર પોતાની પત્નીના ગળામાં એક દોરો લટકેલો જોયો, તો પૂછ્યું કે આ શું છે? તેમની પત્નીએ જવાબ આપ્યો કે મંત્રોલો દોરો છે. આપ اللّٰهُ એ તેને કાપી નાખ્યો અને ફરમાવ્યું કે અબુલ્હાહના કુટુંબીજનો શિર્કથી દૂર અને નિઃસ્પૃહ છે. મેં રસૂલુલ્હાહ اللّٰهُ થી સાંભળ્યું છે : «إِنَّ الرُّقَيْ، وَ التَّمَائِم، وَ التَّوْلَةَ شِرْكٌ» અર્થાત્ મંત્ર-તંત્ર અને તાવીજ અને દોરા-ધાગા શિર્ક છે. (અબૂ દાઉદ, ઈજ્ને માજા) અલબત્ત, આ મંત્ર-તંત્ર, તાવીજ-માદણિયા અને દોરા-ધાગા જો કુર્ચાન અને સુશ્રત તેમજ અલ્હાહના નામો પર આધારિત હોય તો તે જાઈજ છે. તેના કરવાવાળાએ એ વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ કે તકલીફોને દૂર કરવાવાળી ખરી હસ્તી અલ્હાહ છે. તેમાં જોવા મળતી અસર અલ્હાહના આદેશ અને તેની અનુમતિની પાબંદ છે.

(૭) ગૈરુલ્લાહ (અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્ય)નું શરણ માંગવું : અજ્ઞાનતા-કાળમાં લોકો જીશો વગેરેનું શરણ માંગતા હતા, અને એ એવું માનતા હતા કે તેમનું શરણ મેળવી લીધા પછી આપણે મુસીબતો અને તકલીફોથી બચી જઈશું. અલ્લાહ તઆલાએ આનું ખંડન કરતાં ફરમાવ્યું :

﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنْسِنِ يَعُوذُونَ بِرَجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهْقًا ﴾ **الجن: ૬**

અનુવાદ : “મનુષ્યોમાંથી કેટલાક લોકો જીશોમાંથી અમુકનું શરણ માંગ્યા કરતા હતા. આ રીતે તેમણે જીશોના અહંકાર ખૂબ વધારી દીધો.” (સૂર: જન, આ.૬)

(૮) ગૈરુલ્લાહની નજી-નિયાઝ (માનતા) માનવું : નજી માનવું પણ બંદગીની વિધિઓમાંથી છે. આ અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્ય માટે કદાપિ જાઈજ નથી. જે આવું કરે છે તે શિક્ષ કરે છે. અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું :

﴿يُوْقُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴾ **الإنسان: ૭**

અનુવાદ : “આ એ લોકો હશો, જેઓ (દુનિયામાં) નજી (નજીર) પૂરી કરે છે અને એ દિવસથી ડરે છે જેની આફિત (ચોતરફ) ફેલાયેલી હશો.” (સૂર: ઈન્સાન, આ.૭)

બીજું જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُمُ ﴾ **البقرة: ૨૭૦**

અનુવાદ : “તમે જે કંઈ પણ ખર્ચ કર્યું હોય અને જે નજી (નજીર) પણ માની હોય, અલ્લાહને તેનું જ્ઞાન છે.” (સૂર: બુકરહ, આ. ૨૭૦)

નજીના એ સ્વરૂપો, જે અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્ય માટે માનવું નાજાઈજ અને ખોટું છે, જેમ કે મૃત લોકો માટે નજી માનવી. કેટલાક લોકો બુગુરોના મજારો પર જઈને નજી માને છે કે અમારું ફલાણું-ફલાણું કામ થઈ જાય તો અમે આ અને આ નજી પૂરી કરીશું. આ બાતિલ અને ખોટું છે. આવી નજીરોનું પૂરું કરવું હરામ (અવૈધ) છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફરમાવ્યું :

«مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلِيُطِعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يَعْصِيهِ»

અર્થાત્, જે એ નજી માને છે કે તે અલ્લાહનું આજ્ઞાપાલન કરશે તેણે અલ્લાહનું આજ્ઞાપાલન કરવું જોઈએ અને જે એ માને કે તે અલ્લાહની અવજ્ઞા કરશે, તો તેણે આવી નજી પૂરી ન કરવી જોઈએ. (બુખારી)

(૬) ગૈરુલ્લાહ માટે જાનવર જબેહ કરવું : અજ્ઞાનતા-કાળમાં મુશ્રિકો ગૈરુલ્લાહ માટે જનવરોની કુરબાની કરતા હતા. ઈસ્લામે તેની મનાઈ કરી દીધી. કુરબાની બંદગીની એક વિધિ છે. તેના દ્વારા અલ્લાહનું સામીય પ્રામ કરવામાં આવે છે, તેથી તે અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્યના માટે કેવ રીતે જાઈજ (ઉચિત) હોઈ શકે છે. જો કોઈ આવું કરે છે તો તે શિર્ક છે. અલ્લાહે તેને હરામ (અવૈધ) ઠેરવેલ છે :

﴿ حِرَّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ ۝ ﴾ المائدة: ٣

અનુવાદ : “તમારા માટે હરામ કરવામાં આવું મુરદાર, લોહી, દુક્કરનું માંસ, એ જાનવર જે અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્યના નામે જબેહ કરવામાં આવું હોય.” (સૂર: માઈદા, આ.૩)

બીજુ જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ ۝ ﴾ الكوثر: ٢

અનુવાદ : “‘બસ, તમે પોતાના રબ માટે જ નમાજ પઢો અને કુરબાની કરો.’” (સૂર: કૌસર, આ.૨)

વધુમાં ફરમાવ્યું :

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِقِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَإِذَا لَكَ أَمْرٌ تُّوْلِيْ ۝ ۱٦٢ - ۱٦٣ ﴾ الأنعام: ١٦٢-١٦٣

અનુવાદ : “કહો : મારી નમાજ, મારી બંદગીની તમામ વિધિઓ, મારું જીવવું અને મારું મરવું, બધું જ સૂષ્ટિઓના રબ અલ્લાહ માટે છે, જેનો કોઈ ભાગીદાર નથી. આનો જ મને આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને સૌથી પહેલાં આજ્ઞાપાલનમાં માથું ઝુકાવી દેનારો હું દ્યું.” (સૂર: અન્ઝામ, આ. ૧૬૨-૧૬૩)

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«لَعْنَ اللَّهِ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ»

અર્થાત્, જે કોઈ અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્યના માટે જબેહ કરે છે તેના પર અલ્લાહે ફિટકાર મોકલી છે. (મુસ્લિમ, નસાઈ, અહમદ)

રસૂલુલ્લાહ એ ફરમાવ્યું કે એક વ્યક્તિ એક માખીના કારણે જમતમાં જતો રહ્યો અને બીજો વ્યક્તિ એક માખીના કારણે જહનમમાં જતો રહ્યો. લોકોએ પૂછ્યું કે આવું કેવી રીતે હે અલ્લાહના રસૂલ ﷺ ! આપ એ ફરમાવ્યું કે બે માણસો જઈ રહ્યા હતા. રસ્તામાં એવા લોકોની પાસે પહોંચ્યા, જેમની એક મૂર્તિ હતી. તેમના

ત્યાં રીત હતી કે જે પણ આ બાજુથી તેના માટે આવશ્યક હતું કે આ મૂર્તિની સામે કોઈ કુરબાની પ્રસ્તુત કરે. લોકોએ આ મુસાફરો પાસે કુરબાનીની માંગણી કરી. એક વ્યક્તિએ જવાબ આપ્યો કે મારા પાસે કંઈ નથી, શું પ્રસ્તુત કરું? તેમણે કહ્યું કે કુરબાની તો પ્રસ્તુત કરવી જ પડશે, ચાહે એક માખીની જ કેમ ન હોય. તેણે એક માખીની કુરબાની પ્રસ્તુત કરી. લોકોએ તેને છોડી દીધો. બીજાએ કહ્યું કે હું અલ્લાહ સિવાય કોઈ બીજાની સામે કંઈ પ્રસ્તુત નહીં કરું. તેમણે તેને મારી નાખ્યો. પહેલો જહનમમાં જતો રહ્યો અને બીજો જન્મતમાં. (અહમદ)

દીન-ઇસ્લામ શિર્ક (અનેકેશ્વરવાદ)ના સંદર્ભમાં અત્યંત સંવેદનશીલ છે. તે શિર્કના પડછાયાથી પણ દૂર રહેવાનો નિર્દેશ કરે છે. આ જ કારણસર એ વસ્તુઓથી પણ દૂર રહેવાની તાકિદ કરે છે, જેનાથી શિર્કને ઘૂસણખોરી કરવાની આશંકા ઉભી થાય છે. તેથી એ સ્થાનો અને સ્થાનકો પર કુરબાની કરવા પર અંકુશ મૂકે છે, જે ગૈરુલ્લાહથી અંશ સુદ્ધાં સંબંધ ધરાવે છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ના જમાનામાં એક માણે નજર (માનતા) માની કે તે ‘બવાના’ (કાબાથી થોડેક દૂર એક જગ્યા)ના સ્થાને એક ઊંટ કુરબાન કરશે. અલ્લાહના રસૂલ ﷺ પાસે તેણે પરવાનગી માર્ગી. આપ ﷺ એ પૂછ્યું કે શું આ જગ્યાએ અજ્ઞાનતા-કાળમાં કોઈ મૂર્તિની પૂજા કરવામાં આવતી હતી? લોકોએ કહ્યું કે ના, ત્યાં કોઈ મૂર્તિ નહીંતી. આપ ﷺ એ ફરી પૂછ્યું કે શું આ જગ્યાએ મુશ્રુકિનો કોઈ તહેવાર મનાવવામાં આવતો હતો? લોકોએ જવાબ આપ્યો કે ના – ! તો આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું : તમારી નજર પૂરી કરી લો. નિઃશંક, અલ્લાહના ગુનાની નજર પૂરી ન કરવી જોઈએ અને ન તો એવી નજર જેની શક્તિ વ્યક્તિ ન રાખતો હોય. (અબૂ દાઉદ)

(૧૦) જ્યોતીષીઓ, હસ્તરેખાવિદ અને નક્ષત્રો જોઈને ભવિષ્ય ભાખનારની પાસે જવું : જ્યોતિષીઓ, હસ્તરેખાવિદો અને નક્ષત્રવિદો ભવિષ્યની વસ્તુઓ જાણવાનો દાવેદારો હોય છે, અને લોકો તેમને ગૈબ (અદશ્ય)નું જ્ઞાન રાખવાવાળા સમજે છે, જ્યારે કે ભવિષ્યની વાતોની જાણકારી અને ગૈબનું જ્ઞાન માત્ર અલ્લાહની પાસે છે. અલ્લાહ તૃખાલા સિવાય કોઈને આવું સમજવું અને વિશ્વાસ રાખવો શિર્ક છે.

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ أَتَى عَرَافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبِلْ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِينَ لَيْلَةً»

અર્થાત્, જે કોઈ ભવિષ્ય ભાખનાર પાસે જાય અને તેનાથી કંઈક જાણકારી મેળવે, તો તેની ચાળીસ દિવસની નમાજો કબૂલ થતી નથી. (મુસ્લિમ)

આપ ﷺ એ વધુમાં ફરમાવ્યું :

«مَنْ أَتَى عَرَافًا أَوْ كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

અર્થात्, જે વ્યક્તિ કોઈ જ્યોતિષી કે નક્શત્રવિદ પાસે જાય અને તેને સાચો સમજે, તો તેણે મુહમ્મદ પર જે કંઈ અવતરિત કરવામાં આવ્યું છે તેનો હન્કાર કર્યો. (અહમદ, હાકિમ)

ગૈબ (અદશ્ય)ના જ્ઞાન વિશે અલ્લાહ તાત્ત્વાનો ઈરશાદ છે :

﴿وَعِنْهُ مَقَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ﴾
الأنعام: ٥٩

અનુવાદ : “તેના પાસે જ ગૈબની ચાવીઓ છે, જેને તેના સિવાય કોઈ નથી જાણતું.”

(સૂર: અન્નામ, આ. ૫૮)

બીજુ જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿عَلِمَ الْغَيْبُ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ﴾
إِلَّا مَنْ أَرَضَنَّ مِنْ رَسُولِ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
وَمِنْ خَلْفِهِ، رَصَدًا ﴾
الجن: ٢٦ - ٢٧

અનુવાદ : “તે ગૈબ (પરોક્ષ)નો જ્ઞાતા છે. પોતાના ગૈબની જાણકારી કોઈને નથી આપતો, સિવાય એ રસૂલ (ઇશદૂત)ના જેને તેણે (ગૈબનું જ્ઞાન આપવા માટે) પસંદ કરી લીધો હોય, તો તેના આગળ અને પાછળ તે રક્ષકો લગાવી દે છે.” (સૂર: જન, ૨૬-૨૭)

ગૈબના જ્ઞાન સંદર્ભે મુશ્રિકોની એ આસ્થા હતી કે જીબને આવું જ્ઞાન પ્રાપ્ત છે. અલ્લાહ તાત્ત્વાનો આનુભંગ કરતાં ફરમાવ્યું :

﴿فَلَمَّا خَرَّتِيَ الْجِنُّ أَنَّ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لِئَشُوْفِيَ الْعَذَابَ الْمُهِينَ ﴾
سبأ: ١٤

અનુવાદ : “આ રીતે જગારે સુલૈમાન (علیه السلام) પડી ગયા, તો જીબની સામે આ વાત ખુલ્લી ગઈ કે જો તેઓ ગૈબને જાણવાવાળા હોત, તો આ અપમાનિત કરનારા અજાબમાં ગ્રસ્ત ન હોત.” (સૂર: સબા, આ. ૧૪)

ત્યાં સુધી કે ગૈબ (અદશ્ય)નું પૂર્ણ જ્ઞાન તો પયગંબરોને પણ પ્રાપ્ત થતું નથી. અલ્લાહ તાત્ત્વાનો ફરમાવ્યું :

﴿وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَا سَتَكُرَّتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَنَّ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴾
الأعراف: ١٨٨

અનુવાદ : “અને જો મને જૈબનું જ્ઞાન હોત તો હું ધ્યાન ફાયદાઓ મારા માટે પ્રામ કરી લેતો અને મને ક્યારેય નુકસાન ન પહોંચતું. હું તો માત્ર એક સાવધાન કરવાવાળો અને ખુશભબર સંભળવનાર છું, એ લોકો માટે જેઓ મારી વાત માને.” (સૂર: આ'રાફ, આ. ૧૮૮)

(૧૧) **જાદુ**: જાદુ શીખવા અને તેનો ઉપયોગ કરવાના સંદર્ભે મોટાભાગના આલિમોનું કથન છે કે આ કાર્ય હરામ (અવૈધ) છે.

